

DREPT PRIVAT

CZU: 346.546

[https://doi.org/10.52277/1857-2405.2024.3\(70\).06](https://doi.org/10.52277/1857-2405.2024.3(70).06)

MECANISMELE DE DEPISTARE A ACORDURILOR ANTICONCURENȚIALE (CARTELURILOR)

Igor COBAN,
doctor în drept,
conferențiar universitar, USM
<https://orcid.org/0000-0003-1934-9352>

Grigore CHIȚANU,
doctorand, USM
<https://orcid.org/0009-0007-4761-3663>

SUMAR

Acordurile anticoncurențiale, în special cele de tip cartel, au cele mai negative efecte asupra concurenței. Astfel, majoritatea statelor au prevăzut în legislațiile lor sancțiuni aspre pentru întreprinderile participante la un cartel, amenda, în mare parte, variază între 5-10% din cifra de afaceri. Pentru a depista cartelurile, autoritățile de concurență utilizează mai multe mecanisme, însă cele mai importante sunt: inspecțiile, politica de clemență și analiza informațiilor din registrul achizițiilor publice.

Acest articol oferă o privire de ansamblu asupra mecanismelor menționate supra și o analiză a cadrului legal național, evidențiind unele lacune în legislație, dar și exemple practice din Republica Moldova și din Uniunea Europeană.

Cuvinte-cheie: concurență, acord anticoncurențial, cartel, inspecție, obstrucționarea inspecției, politica de clemență, registrul achizițiilor publice, sigiliu, decizie, Consiliul Concurenței.

DETECTION MECHANISMS OF ANTICOMPETITIVE AGREEMENTS (CARTELS)

SUMMARY

Anticompetitive agreements, particularly cartels, have harmful effects on competition. To combat this, most states have implemented strict sanctions for companies involved in cartels, with fines typically ranging from 5-10% of their turnover. Competition authorities use several mechanisms to detect cartels, but the most important are: inspections, clemency policies and analysis of information from the public procurement register.

This article provides an overview of the mechanisms mentioned above and an analysis of the national legal framework, highlighting some gaps in the legislation, but also practical examples from the Republic of Moldova and the European Union.

Key-words: competition, anti-competitive agreement, cartel, inspection, obstruction of inspection, leniency policy, public procurement register, seal, decision, Competition Council.

Cartelul este un grup format din întreprinderi concurente, independente, care convin asupra controlului prețurilor sau asupra împărțirii piețelor geografice pentru a limita concurența. Ca urmare, consumatorii vor plăti mai mult pentru o calitate mai slabă.

Ceea ce diferențiază cartelurile de alte practici anticoncurențiale este faptul că acestea sunt înțelegeri secrete realizate între concurenți cu scopul de a influența și controla piața pe care își derulează activitatea și de a obține avantaje financiare majore prin împiedicarea intrării sau activării pe piață a altor agenți economici care nu se supun regulilor nescrise ale cartelurilor.

Un acord anticoncurențial de tip cartel are specificul său și necesită o abordare particulară,

la fel ca și celelalte tipuri, fiecare având trăsăturile sale distinctive. Pentru o combatere eficientă a acestei practici anticoncurențiale este necesară implementarea corectă a normelor existente de către Consiliul Concurenței și studierea practicii comunitare europene care a stat la baza legislației naționale.

Respectiv, cel mai des utilizat mecanism de depistare a cartelurilor de către autoritățile de concurență reprezintă inspecțiile, urmat de politica de clemență și analiza informațiilor din registrul achizițiilor publice pe care le vom analiza în prezentul articol.

Inspecțiile reprezintă un instrument crucial pentru autoritățile de concurență în detectarea și investigarea încălcărilor legislației concurențiale privind acordurile anticoncurențiale. Inspecțiile, adesea denumite „raiduri”, deoarece sunt inopinate, permit autorităților să colecteze dovezi direct de la sediile întreprinderilor suspectate de înțelegeri de cartel. Conform art. 56 alin. (2) din Legea concurenței, inspecția reprezintă un instrument procedural de obținere a informațiilor și a documentelor necesare, indiferent de suportul pe care se găsesc și de locul aflării acestora, utilizat de Consiliul Concurenței pentru investigarea încălcării legislației concurențiale și poate fi efectuat la orice întreprindere, asociere de întreprinderi, inclusiv la autoritate publică [8].

Persoanele delegate pentru efectuarea inspecției au dreptul de a inspecta, de a obține și de a ridica toate informațiile legate de obiectul și scopul investigației de la subiectul supus inspecției, inclusiv în format digital, indiferent de suportul pe care sunt stocate și de locul aflării acestora. Pe parcursul inspecției, utilizând echipamente tehnice și/sau programe specializate, persoanele delegate pentru efectuarea inspecției pot să ia sau să obțină, sub orice formă, copii sau extrase din registre sau documente și, în cazul în care consideră că este oportun, să le ridice și să continue prelucrarea acestora la sediul Consiliului Concurenței.

Ținând cont că inspecțiile sunt un instrument vital pentru autoritățile de concurență în combaterea acordurilor anticoncurențiale și ca acestea să fie cu adevărat efective, majoritatea statelor au prevăzut în legislațiile lor care sunt drepturile colaboratorilor autorităților de concurență care desfășoară inspecția (fiind destul de intruzive) și, respectiv, obligațiile întreprinderilor în cadrul inspecțiilor. Pentru încălcarea obligațiilor majoritatea statelor au impus amenzi destul de mari, iar în unele cazuri, cum ar fi în Statele Unite ale Americii, poate fi aplicată și închisoarea pentru

persoanele fizice care obstrucționează efectuarea inspecțiilor.

În Republica Moldova colaboratorii Consiliului Concurenței în cadrul inspecțiilor au următoarele drepturi prevăzute în Legea concurenței:

- a) să intre în orice incintă, pe orice teren și în orice mijloc de transport ale întreprinderilor și asocierilor de întreprinderi;
- b) să examineze registrele și alte documente privind activitatea economică, indiferent de suportul pe care sunt stocate, și să acceseze orice informație care este accesibilă subiectului care face obiectul inspecției;
- c) să ia sau să obțină, sub orice formă, copii sau extrase din registre și alte documente privind activitatea economică și, în cazul în care consideră că este oportun, să continue realizarea de astfel de căutări de informații și selectarea de copii sau extrase la sediul Consiliului Concurenței;
- d) să sigileze orice incintă destinată activității economice și orice registru și document aflate în raport cu obiectul și scopul investigației pe perioada inspecției (dar nu mai mult de 72 de ore) și în măsura necesară inspecției, fără a suspenda activitatea întreprinderii sau asocierii de întreprinderi supuse inspecției;
- e) să ceară oricărui reprezentant sau membru al personalului întreprinderii sau asocierii de întreprinderi explicații cu privire la faptele sau documentele legate de obiectul și scopul inspecției și să înregistreze răspunsul acestora;
- f) să solicite schimbarea parolei/blocarea unor conturi de utilizator și/sau de e-mail pe durata și în măsura necesară inspecției;
- g) să caute și să copieze, utilizând echipamente tehnice și/sau programe specializate, documente, fișiere sau alte informații stocate pe dispozitive care nu sunt identificate cu precizie în prealabil;
- h) să folosească echipamente tehnice și programe specializate de restabilire, copiere și analiză a informației, indiferent de forma și suportul de stocare [8].

Dacă analizăm drepturile menționate supra și obligațiile întreprinderilor supuse inspecțiilor de către Consiliul Concurenței, putem afirma la prima vedere că autoritatea de concurență dispune de pârghii suficiente pentru a acumula probele necesare în vederea depistării unor acorduri anticoncurențiale. Procedura de inspecție este asemănătoare cu procedura de percheziții efectuate de organul de urmărire penală.

Mai mult ca atât, legiuitorul a prevăzut inclusiv posibilitatea de efectuare a inspecțiilor în alte încăperi, terenuri și mijloace de transport decât cele ce aparțin întreprinderi supuse inspecției, însă procedura pentru aceste inspecții este mai complicată, iar legislația conține și unele lacune în acest sens.

Pentru a efectua inspecția în încăperile sau mijloacele de transport ce aparțin persoanei fizice, Consiliul Concurenței urmează să emită o decizie motivată care să conțină probe ce demonstrează acea suspiciune întemeiată că anume în acele încăperi sau mijloace de transport ce aparțin persoanelor fizice pot fi găsite documentele/probele necesare. Evident că în majoritatea cazurilor este necesar, în primul rând, de efectuat inspecții în încăperile ce aparțin întreprinderilor și doar după sau concomitent în încăperile ce aparțin persoanelor fizice, iar în cazul când se face mai întâi în încăperile ce aparțin persoanelor fizice trebuie să fie probe convingătoare la baza emiterii unei asemenea decizii.

Ținând cont că inspecțiile reprezintă un mecanism ce oferă Consiliului Concurenței autonomia procedurală necesară în vederea depistării probelor și, în același timp, lasă loc pentru abuzuri din partea autorității de concurență în cazul încăperilor sau mijloacelor de transport ce aparțin persoanelor fizice, legiuitorul a introdus un filtru suplimentar de prevenire a unor eventuale abuzuri și anume: o asemenea inspecție trebuie să fie dispusă printr-un mandat judecătoresc.

În acest context, decizia Plenului Consiliului Concurenței de a efectua inspecția în încăperile și mijloacele de transport ce aparțin persoanei fizice trebuie să fie motivată suficient, astfel încât judecătorul care va examina cererea privind emiterea mandatului judecătoresc să poată verifica inclusiv proporționalitatea acestei măsuri. Un indiciu cu privire la informațiile necesare care trebuie să cuprindă motivarea deciziei putem găsi în cauza *Roquette Frères SA/Comisia* (la pct. 1 și 2 din partea decizională). Curtea a menționat că, în conformitate cu principiul general al dreptului comunitar, care oferă protecție împotriva intervenției arbitrare sau disproporționate a autorităților publice în sfera activităților private ale oricărei persoane fizice sau juridice, o instanță națională competentă, în temeiul dreptului intern, să autorizeze inspecția la sediile întreprinderilor suspectate că au încălcat regulile de concurență este obligată să verifice dacă măsurile de constrângere solicitate nu sunt arbitrare sau disproporționate față de obiectul investigației inițiate. Dreptul comunitar impune Comisiei să se asigure că in-

stanța națională în cauză are la dispoziție toate informațiile necesare pentru a efectua controlul pe care este obligată să îl efectueze. În această privință, informațiile furnizate de Comisie trebuie, în principiu, să includă:

- o descriere a caracteristicilor esențiale ale încălcării suspectate, și anume: cel puțin, o indicație a pieței despre care se presupune că este afectată și a naturii restricțiilor suspectate ale concurenței;
- explicații privind modul în care întreprinderea vizată de măsurile coercitive este considerată a fi implicată în încălcarea în cauză;
- explicații detaliate care arată că Comisia deține informații factice solide și dovezi care să ofere motive pentru a suspecta o astfel de încălcare din partea întreprinderii în cauză;
- o indicare cât mai precisă a probelor căutate, a aspectelor la care trebuie să se refere inspecția și a competențelor conferite inspectorilor [11].

Cu regret, din 2012 până în prezent, din cauza unor lacune în legislație, nu a fost eliberat un mandat judecătoresc privind efectuarea inspecției de către Consiliul Concurenței în încăperile ce aparțin persoanei fizice. Chiar dacă la art. 57 alin. (3) din Legea concurenței se menționează că inspecția se face în baza mandatului judecătoresc emis în condițiile prezentului articol, legea nu conține prevederi cu privire la procedura de eliberare/adoptare a mandatelor judecătorești de către instanțele de judecată. Respectiv, dacă nu sunt în Legea concurenței, logic ar fi ca aceste prevederi să se regăsească în Codul administrativ, dar nici aici nu se regăsesc norme cu privire la procedura/termenul de eliberare a mandatului judecătoresc.

Spre exemplu, Legea concurenței din România prevede la art. 37 „În baza autorizării judiciare date prin încheiere...”, la art. 38 alin. (1) „... cu autorizarea judiciară, dată prin încheiere de către președintele Curții de Apel București sau de către un judecător delegat de acesta...”, iar alin. (2) prevede „Cererea de autorizare se judecă în camera de consiliu, fără citarea părților. Judecătorul se pronunță asupra cererii de autorizare în termen de cel mult 48 de ore de la data înregistrării cererii. Încheierea se motivează și se comunică Consiliului Concurenței în termen de cel mult 48 de ore de la pronunțare”, alin. (4) prevede că „Cererea de autorizare trebuie să cuprindă toate informațiile de natură să justifice inspecția, iar judecătorul sesizat este ținut să verifice dacă cererea este întemeiată”. Nu în

ultimul rând legea conține și modalitatea de contestare la alin. (7): „Încheierea prevăzută la alin. (1) poate fi atacată cu contestație la Înalta Curte de Casație și Justiție, în termen de 48 de ore. Termenul în care poate fi atacată încheierea pentru Consiliul Concurenței curge de la momentul comunicării acesteia, potrivit prevederilor alin. (2). În ceea ce privește persoana supusă inspecției, termenul în care poate fi atacată încheierea curge de la momentul comunicării acesteia, potrivit prevederilor alin. (1). Contestația nu este suspensivă de executare” [7].

Astfel, în România este clar unde autoritatea de concurență trebuie să depună cererea (Curtea de Apel București), cine va examina cererea (Președintele Curții sau de un judecător delegat de acesta), cum are loc examinarea respectivei cereri (fără participarea părților), termenul de examinare, comunicare, contestare (48 de ore), instanța unde se contestă încheierea.

Pentru refuzul de a se supune inspecției sau obstrucționarea acesteia, întreprinderea este pasibilă de o sancțiune pecuniară care nu poate depăși un nivel maxim de 1% din cifra totală de afaceri realizată de întreprindere în anul anterior sancționării, deși anterior, până la ultimele modificări din anul 2023, acest nivel maxim era de 0,5%.

Una dintre cele mai mari amenzi impuse de Comisia Europeană pentru obstrucționarea inspecțiilor a fost în cazul *E.ON Energie AG*, în 2008. Comisia a impus o amendă de 38 milioane de euro companiei *E.ON* pentru că a rupt sigiliile aplicate de Comisie în birourile sale în timpul unei inspecții. Acest act a fost considerat o obstrucționare gravă a investigației Comisiei, deoarece sigilarea spațiilor și a documentelor este o măsură standard pentru a asigura integritatea probelor în timpul inspecțiilor. Comisia a concluzionat că sigiliul care a fost aplicat în incintele societății *E.ON* în prima zi a inspecției, în sensul articolului 23 din Regulamentul (CE) nr. 1/2003, a fost rupt. Această prevedere nu solicită dovada faptului că ușa a fost, în realitate, deschisă sau că din incinta sigilată lipseau documente care au fost depozitate. În mod realist, este vorba despre o rupere de sigilii săvârșită cu intenție. În cel mai rău caz, am putea considera că a avut loc o rupere a sigiliului comisă din neglijență, acest fapt fiind sub întreaga responsabilitate a societății *E.ON*, care este singura responsabilă de organizarea activității sale de o asemenea manieră încât interdicția de a rupe sigiliul să fie respectată. În această privință, Comisia a constatat, de asemenea, că societatea *E.ON* nu a informat întregul personal care avea dreptul de a

intra în clădire cu privire la existența sigiliului și la semnificația acestuia [2].

Cauza respectivă este foarte interesantă, deoarece au fost puse în discuție mai multe aspecte referitoare la calitatea sigiliilor, fiind invocate mai multe presupuse motive de deteriorare a sigiliului, fapt pentru care Comisiei i-a luat mai mult timp pentru a lua o decizie, sigiliul fiind rupt în prima zi a inspecției, la 29 mai 2006, iar decizia privind aplicarea unei amenzi a fost luată abia la data de 30 ianuarie 2008.

Una dintre cele mai mari amenzi impuse de Consiliul Concurenței al Republicii Moldova pentru obstrucționarea inspecțiilor a fost în cazul *ÎM „47'th Parallel” SRL*, în 2015. Consiliul a aplicat o amendă de 4.874.833,45 lei *ÎM „47'th Parallel” SRL*, pentru că a obstrucționat inspecția prin:

- darea indicațiilor angajaților (în formă verbală) de către directorul general de a nu oferi informații colaboratorilor implicați în efectuarea inspecției;
- distrugerea probelor de către avocat din calculatorul directorului general;
- împiedicarea accesului în biroul directorului general prin acțiunile de tergiversare a deschiderii biroului și prin acțiunile de inducere în eroare cu privire la locul aflării biroului directorului general al întreprinderii;
- împiedicarea desfășurării inspecției până la venirea avocatului [4].

Prin Hotărârea Curții de Apel Chișinău din 9 octombrie 2015, decizia Consiliului Concurenței menționată supra a fost anulată, iar prin decizia Curții Supreme de Justiție din 20 aprilie 2016 (dosar nr. 3ra-602/16) a fost menținută Hotărârea Curții de Apel Chișinău. Din analiza deciziei CSJ constatăm că aceasta are un conținut laconic, din care putem deduce următoarele argumente comprehensibile reținute de către judecători:

- în procesul verbal privind efectuarea inspecției lipsesc mențiuni privind unele acte neprezentate;
- la momentul efectuării inspecției au fost ridicate actele solicitate de către Consiliul Concurenței;
- pe parcursul efectuării inspecției, subiectul supus inspecției are următoarele drepturi: să fie asistat de avocați, de alți reprezentanți împuterniciți conform legislației. Lipsa acestora nu poate fi invocată de subiectul supus inspecției drept temei pentru amânarea inspecției. În speță se reține că nu s-a cerut amâ-

narea inspecției, or, avocatul intimatului a venit în timp de 3-5 minute. Având în vedere sensul normelor legale enunțate, Colegiul menționează că solicitarea întreprinderii de a purcede la efectuarea inspecției în prezența reprezentantului său este fundamentată din punct de vedere legal. Mai mult decât atât, prezența avocatului la efectuarea inspecției constituie o modalitate de realizare a dreptului la apărare;

- la materialele cauzei lipsesc probe ce ar demonstra faptul distrugerii probelor de către reprezentantul întreprinderii. De asemenea, instanța reține că constatările Consiliului Concurenței precum că „informațiile distruse din calculatorul directorului general pot avea un impact semnificativ asupra soluționării cazului” comportă un caracter incert. Or, nu poate fi constatat „impactul semnificativ” unui asemenea fapt, în situația în care lipsesc probe ce ar demonstra acțiunile respective ale avocatului, cât și informații ce ar permite individualizarea probelor care se pretinde a fi distruse [3].

Considerăm că aceste argumente ale CSJ sunt insuficiente pentru a anula decizia Consiliului Concurenței și pe alocuri se observă o interpretare eronată a prevederilor legale, or, cert este faptul (fiind probe video) cum avocatul șterge documente de la calculatorul directorului, contrar indicațiilor date de colaboratorii Consiliului Concurenței. Respectiv, conform art. 68 alin. (1) subpct. 5) lit. c) din Legea concurenței, Plenul Consiliului Concurenței are dreptul să aplice, prin decizie, persoanelor menționate la art. 20 alin. (2) lit. b) sau întreprinderilor ori asocierilor de întreprinderi amenzi eficiente, proporționale și disuasive în cazul în care, în mod intenționat sau din neglijență, acestea obstrucționează desfășurarea inspecțiilor potrivit art. 56 sau 57 prin: c) întreprind măsuri de distrugere totală sau parțială a documentelor, a registrelor, a informațiilor, inclusiv de pe echipamentele electronice sau mediile de stocare a informației [8].

Astfel, nu este necesar demonstrarea „impactului semnificativ” al probelor distruse, este suficient demonstrarea distrugerii totale sau parțiale a unor documente, a informațiilor. De fapt, odată ce au fost distruse total documente/informații, este, practic, imposibil ca autoritatea de concurență să demonstreze ce impact aveau acele documente/informații și ce conținut aveau.

Mai mult ca atât, odată ce întreprinderea a recurs la un asemenea gest, mai ales că această distrugere a fost făcută de avocat, adică de un profesionist din domeniul dreptului, care cunoaște ce sancțiuni sunt pentru anumite tipuri de încălcări ale legislației concurențiale și care, după o analiză rapidă a unor informații, poate stabili dacă acestea pot fi folosite drept probe contra întreprinderii pe care o reprezintă, se prezumă că informația ștersă a conținut probe care erau în detrimentul întreprinderii și care ar fi avut un rol important în stabilirea unor încălcări ale legii concurenței. Dacă nu ar fi fost așa, de ce avocatul a șters documente în format electronic, știind că pentru această acțiune riscă o sancțiune de maxim 0,5% din cifra totală de afaceri din anul precedent. În cazul în care se constata că întreprinderea participa la un acord anticoncurențial, aceasta putea fi sancționată (în anul 2015) cu amendă în sumă de maxim 5% din cifra totală de afaceri.

Un alt mecanism util de depistare a acordurilor anticoncurențiale este politica de clemență. Scopul principal al acesteia este de a încuraja companiile care participă la carteli să coopereze cu autoritățile de reglementare în schimbul reducerii sau eliminării sancțiunilor pe care le-ar putea primi pentru încălcările legii, astfel fiind dezvăluite și desființate carteli, care sunt adesea dificil de detectat.

Doctorul în drept și profesor universitar Emilia Mihai definește politica de clemență cu rol ambivalent: armă imbatabilă care mărește vulnerabilitatea cartelurilor și-l poate destructura chiar și pe cel mai compact dintre ele, dar și soluție gratuită de ieșire din cartel, însă numai pentru primul „jucător”, care îi livrează autorităților pe toți ceilalți [9, p. 16].

Beneficiul pe care îl aduce politica de clemență este exonerarea totală sau parțială de la plata amenzii pentru întreprinderea care depune o cerere de clemență. Însă aplicarea la politica de clemență poate fi și periculoasă/dăunătoare întreprinderii, deoarece aceasta nu va fi scutită de acțiunile civile care pot fi intentate de terți care au avut de suferit din urma acordurilor anticoncurențiale. Un al aspect periculos este că în unele state pentru înțelegerile de cartel există și răspunderea penală, iar persoanele care au participat la aceste înțelegeri pot fi pedepsite cu închisoarea, iar politica de clemență nu în toate cazurile exonerează și de răspunderea penală. Sigur, nu putem ignora și aspectul moral, care poate împiedica întreprinderile să aplice la programul de clemență. Întreprinderile pot cădea în dizgrația membrilor cartelului și vor fi ținta sus-

piciunilor și neîncrederii pe viitor. Respectiv, relațiile contractuale/economice de viitor pot avea de suferit.

Conform art. 246 alin. (1) și (2) din Codul penal, „limitarea concurenței libere prin încheierea unui acord anticoncurențial orizontal care constituie un cartel dur interzis de legislația din domeniul concurenței, care are ca obiect fixarea prețurilor de vânzare a produselor către terți, limitarea producției sau a vânzărilor, împărțirea piețelor sau a clienților sau participarea cu oferte trucate la licitații sau la alte forme de concurs de oferte, dacă prin aceasta a fost obținut un profit în proporții deosebit de mari sau au fost cauzate daune în proporții deosebit de mari unei terțe persoane, se pedepsește cu amendă în mărime de la 3.000 la 4.000 de unități convenționale sau cu închisoare de până la 6 ani. Persoana care a săvârșit fapta prevăzută la alin.(1) este liberată de răspundere penală în cazul în care aceasta beneficiază de clemență conform legislației din domeniul concurenței” [1].

Chiar dacă politica de clemență a fost prevăzută în legislația Republicii Moldova din anul 2012, cu părere de rău, conform informațiilor plasate pe pagina web oficială a Consiliului Concurenței, pe parcursul a 12 ani au fost doar două cazuri de aplicare a politicii de clemență, fiind acordată în ambele cazuri imunitate de tip A.

Prima cerere de clemență a fost în cazul de trucare a ofertelor de către „Nufăr-Cia” S.R.L. și „SetService” SA. Conform Deciziei Consiliului Concurenței nr. DA-25 din 21.06.2017, la data de 17.02.2017, Consiliul Concurenței a recepționat o cerere de clemență de la SA „SetService”, în care a fost declarată acțiunea de încheiere a acordului anticoncurențial de participare cu oferte trucate la împărțirea loturilor în cadrul procedurii de achiziție a lucrărilor de reparație a utilajului tehnologic conform necesităților instituțiilor subordonate Direcției Educație, Tineret și Sport din sectorul Ciocana, mun. Chișinău [5].

Cazul doi de clemență la fel se referă la trucarea ofertelor de către întreprinderile „Ecossem-Grup” S.R.L., „Litarcom” S.R.L și „Capillati” S.R.L în cadrul procedurii de achiziție publică organizată și desfășurată de Primăria Cobani, r-nul Glodeni. Conform Deciziei Consiliului Concurenței nr. DA-39/17-53 din 05.07.2018, la data de 29.11.2017, Consiliul Concurenței a recepționat o cerere de clemență de la „Ecossem Grup” S.R.L., în care a fost declarată prezența unui cartel privind participarea cu oferte trucate în cadrul procedurii de achiziție [6].

Având în vedere că în majoritatea țărilor achizițiile publice reprezintă între 10 și 20 la

sută din PIB și că estimările privind manipularea licitațiilor sugerează că prețurile sunt puternic influențate, se poate aștepta ca costurile sociale să fie, într-adevăr, foarte semnificative și sunt irosite sume masive de bani ai contribuabililor [10]. Achizițiile publice ar trebui să fie efectuate într-un mod nediscriminatoriu și transparent care să favorizeze concurența, permițând astfel autorităților contractante să obțină cel mai bun raport calitate-preț.

Analiza informațiilor din registrul achizițiilor publice este un proces crucial pentru asigurarea transparenței și eficienței în utilizarea bugetelor publice. Aceasta implică evaluarea datelor și documentelor legate de licitații și contracte pentru a detecta orice nereguli, cum ar fi corupția sau cartelurile, și pentru a asigura că procesele de achiziție respectă legile în vigoare. Ținând cont că majoritatea cartelurilor depistate de Consiliul Concurenței din Republica Moldova se referă la participarea la licitații/achiziții publice cu oferte trucate, putem deduce că acest mecanism de depistare a acordurilor anticoncurențiale coroborat cu inspecția este unul foarte eficient.

Analiza informațiilor din registrele de achiziții publice poate dezvălui indicii despre posibilele înțelegeri. De exemplu:

- similaritatea detaliilor ofertelor, cum ar fi bugetele, termenele de executare și resursele alocate, poate indica o coordonare prealabilă;
- utilizarea acelorași formate, același limbaj sau chiar erori identice în propunerile diferitelor întreprinderi poate sugera că documentele au fost partajate sau pregătite în colaborare;
- rotirea câștigătorilor licitațiilor și prezența regulată a acelorași întreprinderi ca participanți pot sugera o coordonare între ele.

Utilizarea tehnologiei de analiză de date avansate, cum ar fi inteligența artificială, pot automatiza detectarea unor astfel de modele și pot crește eficacitatea investigațiilor.

Prin combinarea acestor metode, autoritățile pot îmbunătăți considerabil capacitatea de a detecta și a combate cartelurile în achizițiile publice, protejând astfel integritatea procesului de licitație și asigurându-se că bugetele publice sunt cheltuite eficient și echitabil. Aceste analize contribuie nu doar la sancționarea comportamentelor anticoncurențiale, dar și la creșterea transparenței și a încrederii în sistemele de achiziții publice.

Concluzii și recomandări

Mecanismele juridice de care dispune Consiliul Concurenței îi permit să desfășoare o activitate pro-activă în vederea depistării acordurilor anticoncurențiale. Totuși, datorită faptului că suntem într-o continuă dezvoltare, întreprinderile folosesc metode din ce în ce mai sofisticate pentru a ascunde acordurile anticoncurențiale. Astfel, legiuitorul urmează să înlăture lacunele care sunt la moment în legislație și să vină cu noi soluții legislative/tehnice pentru a fortifica mecanismele de depistare a acordurilor anticoncurențiale.

Spre exemplu, lacunele legislative referitor la procedura de adoptare, emitere, contestare a mandatului judecătoresc privind autorizarea efectuării inspecției de către Consiliul Concurenței în încăperile sau mijloacele de transport ce aparțin persoanelor fizice fac ca acest mecanism să fie inaplicabil. Respectiv, se impune completarea Legii concurenței pentru a face acest mecanism viabil.

Ținând cont de numărul mare de cereri de clemență depuse la Comisia Europeană, dar și cele două cazuri din Republica Moldova, putem afirma cu certitudine că politica de clemență este ca un puternic stimulent pentru întreprinderi să raporteze propriile lor activități ilegale și pe ale altor participanți la cartel. Prin auto-denunțare întreprinderile pot evita penalitățile semnificative care ar fi fost impuse dacă încălcările ar fi fost descoperite prin alte mijloace. În același timp, astfel crește eficiența autorităților în combaterea practicilor anticoncurențiale, deoarece le oferă acces la informații interne, adesea dificil de obținut altfel. Respectiv, legiuitorul trebuie să impulsioneze acest mecanism, prin perfecționarea cadrului legal, în special prin oferirea posibilității ca și persoanele fizice să poată beneficia de clemență, nu doar întreprinderile. Suplimentar, considerăm că și Consiliul Concurenței trebuie să facă campanii de informare despre beneficiile politicii de clemență.

Un alt mecanism care ajută autoritatea de concurență la etapa de inițiere a unei investigații privind acordurile anticoncurențiale în domeniul licitațiilor publice este analiza informațiilor din registrul achizițiilor publice. De fapt, acest mecanism este aplicat cu brio de către Consiliul Concurenței, deoarece, conform informațiilor din rapoartele anuale ale autorității pe parcursul perioadei 2012-2023, peste 85% din acordurile depistate se refereau la participarea cu oferte trucate la licitațiile publice. Cu toate acestea, considerăm că urmează de îmbunătățit acest mecanism prin achiziționarea de softuri bazate

pe inteligența artificială, care să analizeze informațiile/documentele depuse de întreprinderi în cadrul licitațiilor publice, în vederea depistării unor similitudini în documentele depuse sau alte semne care pot ridica o bănuială rezonabilă privind prezența unui acord anticoncurențial.

Referințe bibliografice

1. Codul penal al Republicii Moldova. Nr. 985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 72-74.
2. Decizia Comisiei Europene din 30.01.2008, în Cauza COMP/B-1/39.326 - *E.ON Energie AG*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52008XC0919%2801%29&qid=1712616907761> (accesat la 02.08.2024).
3. Decizia Curții Supreme de Justiție din 20 aprilie 2016, dosar nr. 3ra-602/16. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=27665 (accesat la 14.07.2024).
4. Decizia Plenului Consiliului Concurenței nr. DA-08 din 05.02.2015. <https://www.competition.md/decizieview.php?l=ro&idc=64&id=5365&t=/Transparenta/Decizii/Decizia-Plenului-Consiliului-Concurenței-Nr-DA-08-din-05022015> (vizitat 24.07.2024).
5. Decizia Plenului Consiliului Concurenței nr. DA-25 din 21.06.2017. <https://www.competition.md/public/files/da-2520aee.pdf> (accesat la 24.07.2024).
6. Decizia Plenului Consiliului Concurenței nr. DA-39/17 din 05.17.2018. <https://www.competition.md/public/files/Decizia-nr-DA-39-17-53-din-05072018d3291.pdf> (accesat la 24.07.2024).
7. Legea concurenței din România. Nr. 21 din 10.04.1996. În: *Monitorul Oficial*, 2016, nr. 153.
8. Legea concurenței: Legea Republicii Moldova Nr. 183 din 11.07.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr. 193-197.
9. Mihai E. Despre eficiența programelor europene de clemență. În: *Revista Națională de Drept*, 2009, nr. 9, p. 15-22.
10. European Commission. *A report on the functioning of public procurement markets in the EU: benefits from the application of EU directives and challenges for the future*. 2004. file:///C:/Users/user/Downloads/public-proc-market-final-report_en.pdf (vizitat 05.08.2024).
11. Judgment CJUE of 22.10.2002, Cause nr. C-94/00, *Roquette Frères SA v Commission of the European Communities*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62000CJ0094> (accesat la 05.08.2024).